

Janáček hraje za Brno první ligu /rozhovor s J. Jiraským/

Jan Jiraský se představí v recitálu 20. listopadu 2010 v rámci Mezinárodního festivalu Janáček Brno 2010.

• Kromě toho, že jste studoval na Janáčkově akademii múzických umění, kdy vás Janáček poprvé oslovil?

Přiznám se, že jsem jako malý kluk Janáčka rád neměl. Jeho hudební řeči jsem začal rozumět vlastně až jako dospělý. Nejdřív jsem si zamiloval Tarase Bulbu, potom klavírní sonátu 1. X. 1905 a další skladby. Člověk asi musí něco zažít, aby Janáčka pochopil.

• V roce 2008 jste v rámci festivalu Janáček Brno měl tři klavírní koncerty – jeden v Besedním domě a dva v Památníku Leoše Janáčka – přímo na hudebním nástroji, na němž Mistr komponoval a přímo v místnůstce, kde pracoval. Nebylo to vaše první doslova osobní setkání s Janáčkem. Kdy jste se poprvé za jeho klavír posadil?

Janáčkův Ehrbar jsem poznal už o pár let dřív, při natáčení pro Český rozhlas. Jeho mechanika vyžaduje úplně jiný způsob hry, než moderní klavíry. Má takový zádumčivý tón, je intimní a zároveň jadrný, zní trochu jako cimbál. Něco zvláštního z něj vyzáruje, zvláště v tom autentickém prostředí. Dnešní klavíry jsou sice mnohem dokonalejší, ale často jim schází duše. Tenhle ji má.

• Dá se říci, že přes nástroj poznáte autora lépe?

Možná ano, do jisté míry. Skladatel může být inspirován svým nástrojem a určitě nepoužije takovou stylizaci, která by na něm nezněla dobře. Ale existují mezi skladbami výjimky, právě u Janáčka, který často klavír znásilňuje a nerespektuje jeho zvukovou estetiku. Výsledek je ovšem dokonalý, drásavý, hmatatelný. Estetika prostě nesmí zastínit sdělení - to platí i v interpretaci, pokud má být pravdivá.

• Kolik z vašich CD patří pouze Leoši Janáčkově?

Natočil jsem jeho klavírní skladby dvakrát, jednou na moderním nástroji a jednou na Janáčkově Ehrbaru. Celkem to jsou tři disky.

• I letos vás čeká matiné z výběru klavírních skladeb Leoše Janáčka v Janáčkově soukromém bytě. Můžete naznačit, co uvedete?

Rád bych zahrál... nějakého Janáčka...

• Prostor v „Domečku“ Leoše Janáčka je skutečně malý. Vy sedíte v místnosti za klavírem a hned skoro vedle vás sedí posluchači. Není taková intimita pro vás stresující?

Poprvé to byl trochu šok. Plný domeček, posluchači se rozestoupili, abych se dostal ke klavíru. Při hře stáli těsně kolem mě, bál jsem se víc rozmáchnout. Ale po pár minutách jsem si zvykl a nakonec mi to kontaktní hraní bylo příjemné. Cítil jsem se jako v 19. století. Úsměvné bylo, když jsem se při klanění opřel rukou o klavír a kus mi ho zůstal v ruce...

• Zároveň se věnujete mladým studentům na JAMU. Je jasné, že jim nemůžete nutit lásku k jakémukoliv skladateli. Ale jak vnímají Leoše Janáčka?

Někteří ho chápou a hrají výborně. I když jsme Janáčkova akademie, ne všichni naši absolventi excelují právě v Janáčkově. Ale díky živé tradici bychom měli jeho hudbě rozumět lépe, než někdo na druhé straně zeměkoule. Samozřejmě i v tom platí výjimky, třeba když slyšíte některé Firkušného absolventy z Juilliard School, je to moc pěkný Janáček.

• Jaký byl podle vás Leoš Janáček člověk?

Určit jaký byl podle jeho hudby? Tak jistě žil naplno, trpěl návaly emocí i depresemi. Nedělal nic zbytečného, dokázal plánovat a byl velmi cílevědomý. Víme, že vedle mnoha dobrých vlastností měl i nějaké špatné, tak jako každý. V roli učitele prý těžko snášel nepřipravené a nedůvtipné studenty. Zvláště u těch majetnějších se občas neudržel a popadl je za límec. A naopak, někomu jinému třeba věnoval svůj kabát, aby mu nebyla zima, když nemá na lepší oblečení.

• Myslíte si, že to, že Janáček žil v Brně by mělo pro tohle město být důležité?

Pro Brno je Janáček klíčová osobnost. Sice tady jsou často oblíbenější všelijací zábavní umělci nebo sportovní byznys, ale globálně vzato, je to právě Janáček, kdo hraje za Brno skutečnou první ligu...

Š. Motalová